

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فتوی در مورد صدقه فطر ماه مبارک رمضان سال ۱۴۴۱ هـ - ق، مطابق به ۱۳۹۹ هـ - ش

الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على رسوله الكريم و على آله و أصحابه أجمعين.

قال الله تعالى: « فَاَسْأَلُوا أَهْلَ الدِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ». (النحل 43)

و عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: فرض رسول الله - ﷺ - زكاة الفطر طهراً للصائم من اللغو والرّفث وطعمة للمساكين، من أداها قبل الصلاة، فهي زكاة مقبولة، ومن أداها بعد الصلاة، فهي صدقة من الصدقات (رواه أبو داود).

با توجه به اینکه در روز های آخر ماه مبارک رمضان قرار داریم و از جمله احکام متعلق به آن وجوب صدقه فطر و ادای آن بالای مسلمانان دارای استطاعت مالی به فقراء و نیاز مندان است بناء در جواب استفتاء های شهروندان محترم و هموطنان عزیز مان که خواستار در یافت مقدار صدقه فطر و احکام متعلق به آن بوده و خواست ایشان ذریعه مکتوب شماره 50 / 51 مؤرخ 1399 / 2 / 20 ریاست دفتر مقام محترم وزارت ارشاد، حج و اوقاف به این ریاست انعکاس داده شده است، بصورت فشرده در روشنی نصوص شرعی و دیدگاه فقهاء، ذیلاً تحریر می گردد:

صدقه فطر که آن را در عربی زكاة الفطر نیز می نامند و در جامعه ما به نام های فطر روزه و سرسایه معروف است از جمله عبادات و واجبات مالی است که ادای آن از اشیاء و اصناف مشخص غذایی با مقدار های معین آن بالای هر شخص مسلمان ایکه مکلف و مستطیع (دارنده مال به قدر نصاب زکات) باشد، از طرف خودش و از آنعه اعضای فاملش که تولیت و نفقه آنها را به عهده دارد در پایان ماه مبارک رمضان بروی لازم می گردد.

ولی شخص مذکور میتواند جنس مورد نظر و یا قیمت آنرا در جریان ماه مبارک رمضان نیز ادا نماید البته ادای آن تا قبل از رفتن به ادای نماز عید در هر فرصتی که مستطیع گردد و ادای آنرا به فقراء و نیاز مندان مناسب ببیند بهتر است.

حکمت و فلسفه و وجوب صدقه فطر

در حدیث ابن عباس رضی الله عنهما حکمت و فلسفه وجوب صدقه فطر چنین بیان شده است:
فرض رسول الله - ﷺ - زكاة الفطر طهراً للصائم من اللغو والرّفث وطعمة للمساكين، من أداها قبل الصلاة، فهي زكاة مقبولة، ومن أداها بعد الصلاة، فهي صدقة من الصدقات (رواه أبو داود).

ترجمه: رسول الله ﷺ زکات فطر را به منظور پاک نمودن روزه دار از وبال سخنان بی هوته، معصیت آلود و شهوت آمیز در جریان روزه و نیز به منظور دست یافتن مساکین و فقراء به غذا و رفع نیازمندی های شان معین نموده است، کسی که آن را قبل از نماز عید بپردازد آن یک زکات مقبول و پذیرفته شده است و کسی که آنرا بعد از نماز عید بپردازد پس آن یک نوع صدقه ای از صدقات خواهد بود.

بناء با ادای این صدقه روزه داران مستطیع خود را از وبال کاستی های صادر شده در جریان روزه پاک نموده و فقراء و نیاز مندان با در یافت آن میتوانند به رفع نیاز مندی های شان به گونه نسبی پرداخته در تجلیل عید فطر و خوشی در این ایام هر دو طبقه با فراغت بال در کنار هم قرار گیرند.

شرایط وجوب صدقه فطر:

و وجوب صدقه فطر مشروط به مسلمان بودن، آزاد بودن و مالک نصاب بودن شخص است. بناء هر فرد مسلمان و آزادی که مال دست داشته وی به اندازه نصاب زکات بوده و آن مازاد از ضرورت ها و نیامندی های خودش باشد اگرچه بر این مقدار مال سال هم سپری نشده باشد و حتی اگر وی مالک این مقدار مال قبل از طلوع صبح صادق روز عید فطر نیز شده باشد، بروی صدقه فطر واجب است.

وقت وجوب صدقه فطر

صدقه فطر همزمان با طلوع صبح صادق روز عید فطر واجب می گردد بناء اشخاصی که تاهمین وقت زنده بودند و یا نوزاد های ای که قبل از همین وقت به دنیا آمدند و یا کافری که قبل از این وقت مسلمان شد در صورتیکه واجد شرایط باشند، صدقه فطر بر آنها واجب است اما اگر کسی قبل از این وقت وفات نمود و یا نوزادی بعد از این وقت به دنیا آمد و یا کافری مسلمان شد با وصف آنکه واجد شرایط باشند بر آنها واجب نیست و همچنان اگر شخص فقیر قبل از این وقت صاحب نصاب شد بروی واجب است ولی اگر بعد از این وقت صاحب نصاب گردید و یا قبل از این وقت شخص صاحب نصاب فقیر گردید بر آنها واجب نیست.

با وصف آنکه وقت وجوب صدقه فطر همزمان با طلوع صبح صادق روز عید فطر می باشد ولی ادای آن بعد از دخول ماه رمضان در خلال این ماه در هر وقتیکه صورت گیرد بنا بر موجودیت سبب وجوب که ماه رمضان است، جائز بوده و درست می باشد.

اشخاصی که از جانب آنها صدقه فطر پرداخت گردد

شخصی که واجد شرایط وجوب صدقه فطر باشد، ادای صدقه فطر نه تنها اینکه بر وی از طرف خودش واجب است بلکه ادای آن از طرف افرادی که تولیت و نفقه آنها را به عهده دارد نیز واجب است. به این اساس بر اشخاص واجد شرایط واجب است تا صدقه فطر را از سوی خودشان و اولاد های نابالغ شان بپردازند، و در صورتیکه از سوی اولاد های بالغ شان و یا هم از سوی خانم و والدین شان و یا از سوی برادران و خواهران و یا دیگر اقارب شان که با آنها یکجا زندگی می کنند صدقه فطر بپردازند، اگرچه بدون خواست آنها نیز باشد، جائز بوده و صدقه فطر آنها در این صورت ادا می گردد.

اشیای که از آنها صدقه فطر اداء می گردد

ادای صدقه فطر از چهار شیء و صنف غذایی میتواند صورت گیرد که آنها عبارت اند از: گندم، جو، خرما و کشمش البته آرد گندم و جو نیز در حکم گندم و جو بوده ادای صدقه فطر از آن نیز جائز است.

ادای قیمت اشیاء در صدقه فطر

محاسبه قیمت یکی از اشیاء و اصناف غذایی مجاز در صدقه فطر و ادای آن به فقراء و نیاز مندان نه تنها اینکه جائز بوده بلکه بهتر است که چنین کاری صورت گیرد تا فرد مستحق بتواند به نیاز مندی خود به صورت دلخواه و به آسانی رسیدگی نماید.

البته قیمت جنس مطابق به قیمت موجود در محل زندگی شخصی که بر وی صدقه واجب است در نظر گرفته شود.

مقدار و اندازه صدقه فطر و قیمت آن

مقدار صدقه فطر در صورتیکه از گندم و یا از آرد آن باشد نصف صاع یعنی تقریباً دو کیلوگرام و در صورتیکه از جو و یا از آرد آن و یا هم از خرما و کشمش باشد یک صاع یعنی تقریباً چهار کیلوگرام

خواهد بود، به اساس اینکه یک صاع هشت رطل عراقی بوده و آن برابر به وزن ۱۳۰ درهم است که مساوی به ۳۸۰۰ گرام می باشد.

باتوجه به اینکه قیمت مقدار های فوق الذکر اشیای مورد نظر در صدقه فطر با در نظر داشت نوعیت آنها متفاوت بوده و همچنان نرخ آنها در مرکز و ولایات کشور یکسان نمی باشد؛ بناء هر شخص واجد شرایط می تواند نوعیت و کیفیت جنس مورد استفاده و یا قابل استفاده خود را معیار قرار داده قیمت موجوده آن را از بازار های محل اقامت خود در یافت نموده در صورت تمایل به ادای قیمت جنس مورد نظر، آنرا به فقراء و نیاز مندان بدهد.

البته قیمت موجوده این اشیاء با در نظر داشت نوع متداول و متوسط آنها به اساس در یافت معلومات از پیشه وران این بخش در مرکز (شهر کابل) با رعایت جنبه احتیاط در قیمت ها، تقریباً قرار ذیل می باشد:

۱- گندم نصف صاع تقریباً معادل به دو کیلو گرام مبلغ ۶۵ افغانی.

۲- آرد گندم نصف صاع تقریباً معادل به دوکیلو گرام مبلغ ۸۰ افغانی.

۳- جو یک صاع تقریباً معادل به چهار کیلو گرام مبلغ ۱۰۰ افغانی.

۴- آرد جو یک صاع تقریباً معادل به چهار کیلو گرام مبلغ ۱۲۰ افغانی.

۵- خرما یک صاع تقریباً معادل به چهار کیلو گرام مبلغ ۸۰۰ افغانی.

۶- کشمش یک صاع تقریباً معادل به چهار کیلو گرام مبلغ ۱۰۰۰ افغانی.

با وصف آنکه اختیار عین مقدار تعیین شده هر یکی از اشیاء فوق در ادای صدقه فطر و یا قیمت هر کدام آن مجاز بوده و صدقه فطر با دادن آن به فقراء و نیاز مندان اداء می گردد ولی بهتر آنست که به منظور منفعت فقراء و رسیدگی بیشتر به نیازمندی های شان، قیمت جنس های با ارزشتر از اجناس فوق در نظر گرفته شود، به خصوص افرادی که وضع اقتصادی شان بهتر است؛ ایجاب می نماید که ایشان به آن عمل نمایند.

مستحقین صدقه فطر

مستحقین صدقه فطر کاملاً همانند مستحقین زکات می باشند. بناء افرادی که صاحب نصاب نبوده و از اصول و فروع (سلسله پدر و مادر و اولاد ها) صدقه دهنده فطر نباشند، میتوان صدقه فطر را به آنها داد، البته اگر واجدین شرایط استحقاق در اقارب صدقه دهنده باشد بهتر است که به آنها داده شود در غیر آن به فقراء محل داده شود و نیز ادای آن به شخص محتاجتر در صورت شناسایی بهتر خواهد بود. صدقه فطر چندین نفر را میتوان به یک نفر داد ولی صدقه فطر یک نفر را به چندین فقیر دادن، جائز نمی باشد.

وکالت در ادای صدقه فطر از طرف اشخاصی که در محل دیگر و یا کشور دیگری زندگی می کنند جائز است، البته در ادای صدقه فطر چنین اشخاص قیمت جنس مورد نظر در همان محل و یا کشور در نظر گرفته شود.

و الله سبحانه و تعالی أعلم
مفتی سید حجت الله نجیح
رئیس مجمع علمی

مصادر:

۱- احادیث نبوی ﷺ: أبوداود، سنن ابن ماجه.

۲- کتب فقه حنفی: بدائع الصنائع، تبیین الحقائق،

۳- الفتاوی العالمگیریة، ردالمحتار علی الدر المختار،

الفقه الإسلامی و أدلته.